

Příloha 1: Přepis rozhovoru s informantem I4

Zjistit, jak ovlivňují úmrtí klientů sociální pracovníky v domovech pro seniory a v domovech se zvláštním režimem.

Mohu se Vás zeptat na Váš věk?

26 let.

Kolik let již pracujete jako sociální pracovník v domově pro seniory?

Když počítám i ten předchozí, tak 4 roky.

Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

VOŠ.

DC1: Zjistit pohledy sociálních pracovníků v DS a DZR na smrt.

TO1: Co se Vám vybaví, když se řekne smrt?

Co se mi vybaví, když se řekne smrt? Tak jako úplně první věc s tím vlastně, jak už jsem nějaké roky sociální pracovník v domově pro seniory, se mi vybaví klient a práce, protože to je vlastně místo, kde se s tím setkávám úplně nejvíc.

TO2: Jak si myslíte, že se liší Váš pohled na smrt od společnosti na ni?

Vidím kolem sebe u lidí, kteří nedělají v mém oboru, tak o tý smrti mají problémy mluvit otevřeně. Naopak právě já, kvůli tomu že v tom dělám už několik let, tak smrt je pro mě vlastně taková všední záležitost, takže já už se nad tím ani tolik nepozastavuji třeba tolik jako někdo jinej. Vnímám to jako takovou běžnější součást svého profesionálního života, která se ale samozřejmě nějak přelevná i do toho osobního v tom smyslu, že mi nedělá problém o tom mluvit, protože je to pro mě už taková všední věc.

TO3: Jak pohlížíte na úmrtí mladého člověka?

Jako na tragédii, protože vlastně já pracuju v domově pro seniory, kde už se to, když to blbě řeknu, očekává, protože ty lidi, já mám třeba drtivou většinu klientů nad 85 let, což už je hezký věk, takže tam už to tolik v podstatě nepřekvapí. Ale když je to mladý člověk, tak to prostě je zkrátka blbý a nemělo by se to dít. Ten starý člověk už má nějak prožitý ten život, je to pro mě víc přirozené než ta smrt někoho, kdo je mladej.

TO4: Jak pohlížíte na úmrtí starého člověka, čím je pro Vás odlišné od úmrtí mladého člověka?

Odpovědí na předchozí otázku jste mi zodpověděl i tu následující, přesuneme se tedy k další otázce.

TO5: Jaký shledáváte rozdíl mezi úmrtím klienta a Vámi blízké osoby?

Já vám dám příklad. Když jsem začal pracovat v tom prvním domově pro seniory první rok, byl jsem tam tak 3 měsíce, tak pro mě bylo asi nejvíc složitý z celých práce právě přijmout to, že ti klienti tam umírají, že já jsem první kontaktní osoba, která třeba to kolikrát i oznamuje tomu rodinnému příslušníkovi, což samo o sobě pro mě za začátku byl obrovské tlak a obrovsky těžká věc, a právě do toho, abych na to navázal, tak v té době mi zemřela teta. Tetě bylo něco přes 84. No, a jak já jsem už těch úmrtí v té době měl docela dost za jeden měsíc, tak taková první věc, která mě napadla, když teta zemřela, bylo takové to, že nyní musím zavolat té rodině a nahlásit to na úřad práce a na českou správu a na soud, jakože automaticky jsem začal přemýšlet jako ten sociální pracovník, ne jako rodinný příslušník. Taková ta profesní deformace. Ale samozřejmě, když porovnám úmrtí klienta a rodinného příslušníka, tak samozřejmě toho rodinného příslušníka znám o hodně dýl, mám k němu nějaký větší vazby.

TO6: Jak zvýšená úmrtnost spojená s onemocněním covid-19 ovlivnila Váš pohled na smrt?

Najednou vidím, že ten život je takový křehčí. Nezahrnuje to pouze seniory, ale i lidi v mém okolí. Já jsem teď tedy shodou náhod ztratil také během pandemie několik relativně blízkých lidí ze svého okolí právě kvůli nákaze covidem s kombinací s dalšími onemocněními. Fakt, že kvůli této pandemii neumírají jen senioři, mě přiměl k tomu se více bát o své blízké třeba i mé věkové kategorie, mám asi celkově větší strach ze smrti.

DC2: Zjistit, jakým způsobem sociální pracovníci v DS a v DZR prožívají úmrtí svých klientů.

TO7: Vzpomenete si na první úmrtí Vašeho klienta? Jak jste ho prožíval/a?

No, blbě. Už jenom to, že ten člověk, se kterým jsem pracoval, nečekaně zemřel. On totiž vypadal vitální a najednou se něco stalo. A co bylo to nejhorší, což už jsem vlastně říkal, bylo informovat ty pozůstalé. Pro mě to bylo opravdu poprvé v životě, kdy jsem někomu musel oznámit, že mu zemřel blízký. Tak to si pamatuju ještě teď, jak jsem se u toho klepal, jak jsem hrozně koktal. Mě to fakt v ten moment hrozně zničilo, že jsem snad i chvíli

přemýšlel o tom, jestli jsem se dal na správnou cílovou skupinu, jestli vůbec na to mám, takže jsem v podstatě zpochybňoval sám sebe.

TO8: Jak se změnilo Vaše prožívání úmrtí klientů s Vašimi léty praxe v sociální práci?

Když si vzpomenu na předchozí domov, kde jsem pracoval, tak tam v průměru tak šestkrát za měsíc někdo z mých klientů zemřel, takže když je to takhle pořád dokola, tak už se z toho stává taková rutina. Už si to tak nějak moc neberete. Takže obecně s těmi lety praxe se pro mě to prožívání stává lehčím. Ne příjemným, ale lehčím. Občas se samozřejmě taky stane, že někdo mě vezme víc, někdo mě vezme míň. Nepřijdu však z práce domů a nepřemýšlím nad tím další dva dny.

TO9: Jakým způsobem se obvykle dozvídáte o úmrtí klienta?

No, buď si to přečtu v záznamu od zdravotní sestry, nebo se to dozvím během dne, kdy za mnou přijde pečovatelka právě s informací, že někdo zemřel, nebo mi to zavolá sociální pracovnice z nemocnice, kde byl náš klient hospitalizován. Občas se stane, že i ta rodina klienta, když je klient třeba hospitalizován dlouho, tak potom rodina zavolá sama, že ten člověk už není. Je to různé.

TO10: Myslíte si, že byste smrt klienta prožíval/a jinak, pokud byste byl/a osobou, která klienta nalezne mrtvého jako první?

To se mi vlastně stalo jednou za ta léta. To byl zrovna klient, se kterým jsem neměl nějak zvláště velké sympatie. Já jsem mu nesl na pokoj dopis a našel jsem klienta ležícího na zemi, tak jsem k němu běžel. Ptal jsem se: „Co vám je? Slyšíte mě?“. Klient však nedýchal, tak jsem zavolał sestru. Sestra sice řekla, že musíme počkat na konstatování koronera, ale bylo nám jasné, že je již po smrti. Pro mě to byl vlastně takhle první kontakt přímo se smrtí klienta a musím říct, že mě to ovlivnilo v ten moment, bylo to takové jiné. Byl to divnej pocit, protože já jsem do té doby ještě neviděl nikoho mrtvého na vlastní oči. Byl to pro mě prostě šok.

TO11: Jaké emoce ve Vás informace o úmrtí klienta vyvolá?

Emoce jsou různé. Ono záleží, jak ten klient odejde. Zrovna minulý týden zemřel jeden můj klient, kterého jsem já přijímal do domova asi měsíc necelý zpět. Brali jsme ho z jeho domácího prostředí. Já jsem od začátku říkal, že si myslím, že ten přesun ho zabije. On

tam byl s manželkou, manželka se o něj nemohla starat, taky už je to seniorka, která má svých problémů dost. Pan imobilní, neorientovaný, ale ten převoz pro něj byl hrozně těžký, ta změna prostředí celkově. On u nás opravdu trpěl, a pak přišla právě ta zpráva, že zemřel, a moje emoce byla taková úlevová. Ne kvůli tomu, že už ho tam nebudeme mít, že s ním nemusíme mít starosti, ale kvůli tomu, že už se netrápí. Pak zase jsou případy, kdy prostě ten člověk, co zemřel tak ještě předchozí den byl úplně v pohodě. Tam jsou ty emoce takové stesku, protože ještě tady mohl být několik let a bude nám chybět, je to škoda obrovská. Takže spíše smutek.

TO12: Zemřel ve vašem zařízení klient, kterého jste považoval za blízkého?

Hm, stalo se to. Vlastně stalo se to až teď. Byl to klient z předchozího zařízení, kde jsem pracoval. Udržoval jsem s ním telefonní kontakt i po dobu, co pracuji v jiném domově. Ten klient právě zemřel na covid pár týdnů zpět a volala mi to jeho manželka. To pro mě bylo, jako by mi umřel můj druhý děda. Jak je to čerstvé, tak to furt bolí, nejsem s tím furt úplně vyrovnanej.

TO13: Popište mi, jak vnímáte smrt očekávanou, a jak smrt náhlou?

Očekávaná smrt, jak jsem říkal s tím klientem, jak jsem po jeho smrti měl pocit úlevy, tak to pro mě byla očekávaná smrt. Pak jsou ty smrti takový ty šokový, jak jsem říkal, kdy ten člověk nevypadá, že by s ním bylo něco špatně kromě toho, že už má nějakou věk. Očekávaná smrt prostě rovná se pocit takového klidu a smíření, neočekávaná smrt rovná se smutek.

TO14: Jaký vliv má stres z Vašeho osobního života na Vaše prožívání úmrtí klienta?

No, o tom asi takhle nikdy úplně nepřemýšlel, abych pravdu řekl. Myslím si, že asi moc velkej ne, protože já jsem se naučil nebo já se to učím furt oddělovat práci a osobní život, vytvořit si nějaký zdi mezitím, co si nechám k sobě pustit z toho osobního do pracovního a naopak. Ne vždy se mi to povede samozřejmě, jsme jenom lidi.

TO15: Prožívají smrt dle Vašeho názoru lépe sociální pracovníci nebo sociální pracovnice? a proč?

Myslím si, že je to spíše o člověku. Co se týče pohlaví, to vážně nelze říct.

DC3: Zjistit, jak se sociální pracovníci vyrovnávají s úmrtím jejich klientů.

TO16: Jak je pro Vás psychicky náročné vyrovnat se s úmrtím klienta?

Když je těch úmrtí hodně za sebou, jako například bylo v předchozím větším zařízení, kde jsem pracoval, tak vlastně tam nějaký ten čas na to smíření a vyrovnání úplně nebyl, tam se to prostě točilo. Tam zemřel jeden člověk a za dny byl nový nástup. Takže tam na to vyrovnávání fakt nebyl čas. Hlavně tam, jak toho bylo strašně moc, tak jsem na některé lidi dokonce i rychle zapomněl. V současné době v novém zařízení, kde je méně klientů je toho času na popřemýšlení si a smíření více, je to takové intimnější, protože ta úmrtí nejsou tak častá.

TO17: Ovlivňuje Vaše vyrovnávání se se smrtí věk zesnulého klienta? Pokud ano, tak jak?

Jistě. Jakmile zemře klient, kterému je třeba 65, tak to je prostě škoda. Jakmile zemře člověk, kterému je 95 třeba, tak tam si říkám, že je to přirozené, že je fajn, že se dožil tak vysokého věku.

TO18: Ovlivňuje Vaše vyrovnávání se se smrtí klienta Váš vztah s tímto klientem? Pokud ano, tak jak?

Ano, hodně. Jak jsem říkal, snažím se na sobě pracovat, abych si líp nastavil ty hranice, kam to pustím a kam ne. Myslím si, že se to nedá ale úplně naučit, ve finále ten člověk prostě do vás vstoupí, ať chcete nebo ne.

TO19: Co děláte pro to, abyste se vyrovnal/a se smrtí klienta? Co Vám pomáhá nejvíce?

Asi komunikace s rodinou. Té rodině řeknu, že jsme toho zemřelého člověka měli rádi, že jsme pro něj udělali vše, co jsme mohli. Tak to je pro mě jakoby takový zadostiučinění v tom jako, kdy se s tím dokážu vyrovnat, protože vim, že já osobně i ty ostatní v té práci jsme udělali, co jsme mohli a snažili jsme se tomu člověku nějak pomoci. Takže to to mi s tím vyrovnáváním se pomáhá, že se ohlídnu zpátky za tou prací, kterou jsem pro toho člověka vykonal a buď mám z toho dobrý pocit, nebo si říkám, že jsem mohl udělat víc. Ale takové momenty, kdy si říkám, že jsem mohl udělat víc, tak těch moc nemívám. Nechci se chválit, ale takové výčitky jsem ještě neměl v rámci své profese.

TO20: Jak dlouho obvykle trvá Vaše vyrovnávání se smrtí klienta?

Tak třeba dva dny v průměru. Jak jsem říkal ten jeden klient, který mi byl hodně blízký, tak tam mi to třeba trvá doteď, ale to je opravdu výjimka.

TO21: Ovlivňuje Vaše vyrovnávání se se smrtí Vaše víra? Pokud ano, tak jak?

Asi bych řekl, že jo. Já se tedy nehlásím k žádné církvi oficiálně, mám nějakou svoji víru, nějaké svoje hodnoty osobní, ve kterých se to promítá.

Byl byste schopen říct, jak Vás ovlivňuje?

Tak jako obecně, jak na úmrtí koukám. Celý moje vnímání smrti jde z nějakýho toho mého osobního přesvědčení a z mojí víry. Ale konkrétně vám asi nic neřeknu.

TO22: Jak je pro Vás psychicky náročné jednání s příbuznými zemřelého klienta?

Jak jsem říkal, to je to nejhorší.